

Erken Çocuklukta Sürdürülebilirlik Çalışmalarına Yönelik Bir Değerlendirme

Evaluation of Sustainability Studies in Early Childhood

Pınar Bağçeli Kahraman, Hazal Poyraz Rüstemoğlu

Yazar Bilgileri

Pınar Bağçeli Kahraman

Doç. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi,
Temel Eğitim, Okul Öncesi Eğitimi,
pınarbag@uludag.edu.tr

Hazal Poyraz Rüstemoğlu

Öğr. Gör., Kütahya Sağlık Bilimleri
Üniversitesi, Çocuk Gelişimi,
hazal.poyrazrustemoglu@ksbu.edu.tr

ÖZ

Bu çalışma, erken çocukluk eğitimi alanında sürdürülebilirlik konusunda yapılmış olan çalışmalarını çeşitli özelliklerine göre değerlendirmeyi amaçlayan bir meta-sentez çalışmasıdır. Araştırmada 01.01.2017 ve 01.02.2022 tarihleri arasında erken çocukluk eğitimi alanında sürdürülebilirlik kavramına ilişkin ERIC, Dergipark ve WoS (Web of Science) veritabanlarında yayınlanan 51 çalışma incelenmiştir. Araştırma kapsamına alınan çalışmaların erken çocukluk eğitimi alanında yapılmış olması, konu başlığında "Sürdürülebilirlik", "Sürdürülebilir Kalkınma", "Erken Çocukluk Eğitimi için Sürdürülebilir Kalkınma", "Erken Çocukluk Eğitimi ve Sürdürülebilir Kalkınma" ile "Sustainable Development" ve "Sustainable Development for Early Childhood Education" ifadelerinden birinin geçmesi ölçüt olarak benimsenmiştir. Elde edilen bulgular, meta-sentez araştırma yöntemi kullanılarak belirli temalar altında sunulmuştur. Verilerin analizi sonucunda, çalışmaların yıllara göre artmakla birlikte, tüm dünyayı etkileyen Covid-19 pandemisi sürecinde azaldığı, genel olarak nitel araştırma yönteminin ağırlıklı olduğu ve çalışmalarda çoğunlukla sürdürülebilirliğin sadece çevre boyutunun veya tüm boyutlarının birlikte kullanıldığı belirlenmiştir. Araştırmaların sonuçlarında yer alan kavramlara bakıldığında genel olarak sürdürülebilirliğin tüm boyutlarına, sürdürülebilirliğin geliştirilmesine ve çevre ile ilgili kavramlara yer verildiği görülmektedir.

Makale Bilgileri

Anahtar Kelimeler

Erken çocukluk eğitimi
Erken çocukluk eğitimi için sürdürülebilir kalkınma
Sürdürülebilir kalkınma
Sürdürülebilirlik

Keywords

Early childhood education
Sustainable development for early childhood education
Sustainable development
Sustainability

Makale Geçmişi

Geliş: 27.07.2022
Düzeltilme: 09.06.2023
Kabul: 22.06.2023

ABSTRACT

This study is a meta-synthesis study aiming to evaluate the studies on sustainability in the field of early childhood education based on their various characteristics. In the research, 51 studies published in the databases of ERIC, Dergipark, and WoS (Web of Science) on the concept of sustainability in the field of early childhood education between 2017-2022 were examined. For the studies to be included in the research, the following criteria were adopted: being conducted in the field of early childhood education and including the phrases of "Sürdürülebilirlik", "Sürdürülebilir Kalkınma", "Erken Çocukluk Eğitimi için Sürdürülebilir Kalkınma", "Erken Çocukluk Eğitimi ve Sürdürülebilir Kalkınma" and "Sustainable Development", "Sustainable Development for Early Childhood Education". The findings of the research were presented under certain themes using the meta-synthesis research method. As a result of the analysis of the data, it was determined that although the studies had increased over the years, they decreased during the Covid-19 pandemic affecting the whole world and were not yet sufficient, the studies were generally focused on the qualitative research method, and the findings were presented under certain themes. In the studies, it was seen that mostly the environmental dimension or all dimensions of sustainability were aimed to be included together. When the concepts in the results of the research were examined, it was found that all dimensions of sustainability, the development of sustainability, and the concepts related to the environment were generally included.

Makale Türü

Derleme

Önerilen Atf

Bağçeli-Kahraman, P. & Poyraz-Rüstemoğlu, H. (2023). Erken çocuklukta sürdürülebilirlik çalışmalarına yönelik bir değerlendirme. *TEBD*, 21(2), 776-797. <https://doi.org/10.37217/tebd.1149507>

Giriş

Günümüzde çocuklar; hızlı nüfus artışının, kentleşmenin, sanayileşmenin, doğal kaynakların bilinçsiz ve gereksiz kullanımının, iklim değişikliğinin, biyolojik çeşitliliğin kaybının ve karbon emisyonunun, küresel çevre sorunlarına yol açtığı bir dünyaya gözlerini açmaktadır (Hedefalk, Almqvist ve Östman, 2015). Çevre sorunlarının oldukça önemli görüldüğü bu zamanda, çevrenin korunmasına yönelik farkındalık oluşturmak ve bu sorunların çözümü için mücadele etmek tüm bireyleri ilgilendirmektedir. Bu nedenle sürdürülebilirliğin bilinmesi ve benimsenmesi gerekmektedir (Karademir, Uludağ ve Cingi, 2017).

Sürdürülebilirlik kavramı 1970'li yıllardan itibaren kullanılmaktadır. Ancak, 1987 yılında Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (World Commission on Environment and Development [WCED]) tarafından yayınlanan "Ortak Geleceğimiz" raporunda sürdürülebilirlik kavramı, "gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme olanaklarından ödün vermeden bugünün ihtiyaçlarının karşılanabilmesi" şeklinde tanımlanmıştır (Önder ve Özkan, 2013).

Birleşmiş Milletler Çevre Programı sürdürülebilirlik kavramını, kaliteli ve sağlıklı çevre, fırsat eşitliği, cinsiyet eşitliğine saygı duyulması, çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılması, kaynak kullanımının ve atık üretiminin azaltılması, geri dönüşüm gibi faaliyetleri içeren etkinlikler olarak tanımlamaktadır (Alıcı, 2020).

Önder ve Özkan (2013), sürdürülebilirliği atıkların azaltılarak doğal kaynakların verimli kullanılması ve geri dönüşümün etkili bir şekilde sağlanarak gelecek nesillerin gereksinimlerine cevap verecek şekilde çevrenin sürekli korunması olarak ifade etmektedir. Sürdürülebilirlik; insanlar, çevre, kültür ve mekân arasındaki ilişkilerin ve karşılıklı bağlantıların kapsamlı bir şekilde anlaşılması olarak algılanmaktadır (Duhn, 2012). Munasinghe (2003) sürdürülebilirliği sosyal, çevresel ve ekonomik olarak üç boyutta incelemekte ve bu boyutların her birinin birbiriyle kesiştiğini ifade etmektedir. Davis'e (2019) göre ise sürdürülebilirlik yaşamın tüm boyutlarını (sosyal, çevresel, politik ve çevresel) içermektedir.

WCED (1987) raporunda bahsedilen sürdürülebilir gelişmenin hedefleri ise yoksulluğu ve açlığı bitirmek, üretken istihdamı sağlamak, eşit ve kaliteli eğitim sunmak, toplumsal cinsiyet eşitliğine saygı duymak, kadınları güçlendirmek, sürdürülebilir tarımı teşvik etmek, su kullanımının sürdürülebilir yönetimini sağlamak, sürdürülebilir ekonomik gelişmeyi tüm bireyler için sağlamak, ülkeler arası eşitsizliği azaltmak, deniz ve deniz kaynaklarını, biyoçeşitliliği, ekosistemlerin sürdürülebilir kullanımını korumak, iyileştirmek ve desteklemek olarak ifade edilmiştir.

Sürdürülebilir kalkınma ise gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılaması için sosyal uzlaşının gerçekleştirilmesi olarak tanımlanmıştır (Brundtland, 1987; Toran, 2017). 2005 yılında Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) sürdürülebilir kalkınmanın çevresel, sosyal, ekonomik ve politik olmak üzere dört boyutu olduğunu savunmuştur (Alıcı, 2020). Bu

boyutlardan çevresel boyut, çevrenin korunması ile ilgili ekosistem bilgisini; ekonomik boyut, bireylerin geçim kaynaklarını ve gelirini; sosyal boyut, insan hakları, eşitlik ve bireylerin birbiriyle uyumunu; politik boyut ise adil ve demokratik sistemleri içermektedir (Alıcı, 2020; Davis, 2009; Fien, 2004; Toran, 2017; UNESCO, 2005; Yaralı ve Didin, 2018).

Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için çeşitli adımlar atılmıştır. 2005-2014 yılları, Birleşmiş Milletler (BM) tarafından “Sürdürülebilir Kalkınma için Eğitimin On Yılı” olarak ilan edilerek sürdürülebilir kalkınmada eğitimin rolü için küresel çapta bir hareket başlatmıştır. BM Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı’nda (2012), sürdürülebilir gelişmenin, sürdürülebilir yaşam tarzı, üretim ve tüketimde dönüşüm ile gerçekleşeceği; bu dönüşümü ise eğitim ve öğretimin gerçekleştirebileceği kabul edilmiştir. 2014 yılı Genel Konferansında ise BM Sürdürülebilir Gelişme İçin Eğitim Küresel Eylem Planı onaylanmıştır (United Nations, 2015).

Sürdürülebilirliğin boyutları ile ilgili politikaların somutlaştırılması için BM tarafından 2015 yılında sürdürülebilir kalkınma 2030 gündemi oluşturularak somut 17 hedef ve 169 alt hedef belirlenmiştir. Bu eylem planı ile kamuoyunun dikkati çekilmiş, sürdürülebilir kalkınma için belirlenen tüm bu hedeflerin etkili bir şekilde uygulanması amaçlanmıştır. Belirlenen bu hedeflerden eğitim ile ilgili olan 4. hedef, herkese kaliteli, eşit ve hayat boyu eğitim imkânı olarak ifade edilmiştir (United Nations, 2015). Tarihsel sürece bakıldığında sürdürülebilir gelişme hedeflerinin sağlanması için eğitimin rolü açıkça görülmektedir. Bireylere sürdürülebilirlik konusunda gerekli bilgi, tutum ve becerilerin kazandırılması ve sürdürülebilirlik kavramının değerlerinin benimsenmesi açısından eğitim oldukça önem arz etmektedir (Leicht, Heiss ve Byun, 2018). Kültürel geleneklerle insani ve ekonomik refahı dengelemeyi ve doğal kaynaklara saygı duymayı amaçlayan eğitim vizyonu, sürdürülebilir kalkınma için eğitim olarak tanımlanmaktadır (Bulut ve Polat, 2019). UNESCO (2009) sürdürülebilir kalkınma için eğitimin amacının, bireylerin doğal kaynaklardan yararlanmasının, sürdürülebilir yaşam biçimleri hakkında bilgi sahibi olmasının ve sürdürülebilir kalkınmanın ilke ve değerlerinin eğitimin ve öğretimin tüm boyutlarıyla birleştirilmesinin sağlanması olarak tanımlanmaktadır.

Erken çocukluk dönemi bireyin yaşamının temellerinin atıldığı, birçok yeterliliğin kazanıldığı ve bu yeterliliklerin kalıcı olması için kritik sayılan bir dönemdir (Toran, 2017). Erken yaşlarda oluşan tutum ve davranışsal özellikler ileriki yaş dönemlerinde meydana gelecek davranışların temelini oluşturmaktadır. Ayrıca ekonomi ve sinirbilim gibi çeşitli alanlarda giderek artan çalışmalar erken çocukluk eğitimine yapılan yatırımların daha sonraki yıllarda insanların ve daha geniş bir topluluğun yararına kullanılabileceğini ortaya koymaktadır. Çocukların kendi çevrelerinde ve evlerinde sürdürülebilir düşüncenin davranışa dönüşmesindeki aktif rolü göze çarpmaktadır (Davis, 2009).

Erken çocukluk döneminde sürdürülebilirlik, çevre hakkında kavramsal anlayış edinme, türlere ve yaşama saygılı olma becerilerini içermektedir (Gülçiçek, 2021). Erken çocukluk dönemi

çocukların ileriki yıllarda sürdürülebilir kalkınma için eğitim ve çevresel aktiviteler içinde yer alması ve bu alanda deneyimler kazanması açısından kritik olarak ifade edilmektedir (Alıcı, 2020).

Son yıllarda erken çocukluk için sürdürülebilir kalkınma konusunda önemli çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Yapılan bu çalışmalar erken çocukluk eğitim politikalarının şekillenmesinde, mevcut uygulamaların değerlendirilmesinde ve yeni uygulamaların oluşturulmasında önemli rol oynamaktadır. Yapılan çalışmalarda artış olduğu ancak pandemi sürecinin çalışmaları olumsuz etkilediği göze çarpmaktadır. Bu çalışma erken çocukluk eğitimi alanında yapılan çalışmaların incelenmesi ve eksiklerin görülerek, yapılacak yeni çalışmalara yol gösterici olması açısından önem taşımaktadır. Bu kapsamda çalışmanın amacı, erken çocukluk eğitimi alanında sürdürülebilirlik kavramına ilişkin yurtiçi ve yurtdışında 01.01.2017 ve 01.02.2022 tarihleri arasındaki beş yıllık süreçte yapılan çalışmaları çeşitli açılardan incelemektir. Araştırmanın bu genel amacı doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara yanıt aranmıştır:

1. Erken çocukluk eğitimi alanında yapılan çalışmaların veri tabanlarına göre dağılımı nasıldır?
2. Erken çocukluk eğitimi alanında yapılan çalışmaların yayımlandığı yıllara göre dağılımı nasıldır?
3. Erken çocukluk eğitimi alanında yapılan çalışmaların yayımlandığı dergilere göre dağılımı nasıldır?
4. Erken çocukluk eğitimi alanında yapılan çalışmaların yöntemlerine göre dağılımı nasıldır?
5. Erken çocukluk eğitimi alanında yapılan çalışmaların veri toplama araçlarına göre dağılımı nasıldır?
6. Erken çocukluk eğitimi alanında yapılan çalışmaların örnekleme ilişkin dağılımı nasıldır?
7. Erken çocukluk eğitimi alanında yapılan çalışmalar sürdürülebilirliğin hangi boyutuna vurgu yapmayı amaçlamaktadır?
8. Erken çocukluk eğitimi alanında yapılan çalışmalarda hangi kavramlar ele alınmıştır?

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu çalışmada erken çocukluk eğitimi alanında sürdürülebilirlik konusunda yapılmış olan çalışmalar çeşitli özellikleri açısından analiz edilmeye çalışılmıştır. Dolayısıyla bu çalışma erken çocukluk eğitimi alanında sürdürülebilirlik konusunda oluşan genel araştırma eğilimlerini ortaya koymayı amaçladığından meta-sentez çalışması olarak gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi çalışmaları içerisinde yer alan ve nitel bulguların sentezlenmesi süreci olarak da tanımlanan meta-sentez, aynı konuya ilişkin yapılan çalışmaların tema veya belirli şablonlar oluşturulması ve eleştirel bir bakış açısıyla yorumlanıp sentezlenmesidir (Çalık ve Sözbilir, 2014; Polat

ve Ay, 2016). Meta-sentezde kavramsal bir çözümleme ile araştırmaların benzer ve farklı olan yönlerini ortaya koymak amaçlanmaktadır (Sözbilir ve Gül, 2015).

Araştırmanın Kapsamı, Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma kapsamı, 01.01.2017 ve 01.02.2022 tarihleri arasında Dergipark, ERIC ve WoS (Web of Science) veri tabanında erken çocukluk eğitime ilişkin olarak yapılmış toplamda 51 çalışmadan oluşmaktadır. Dokümanların belirlenmesinde araştırmacılar tarafından hedeflenen ölçütlerin ya da daha önceden var olan ölçütlerin karşılığı olan tüm çalışmaların incelenmesini amaçlayan ölçüt örnekleme (Yıldırım ve Şimşek, 2018) kullanılmıştır. Araştırma kapsamına alınan çalışmaların 01.01.2017 ve 01.02.2022 tarihleri arasında ve erken çocukluk eğitimi alanında yapılmış olması koşulu aranmıştır. Daha sonra internet ortamında “Eğitim Öğretim” konu başlığında, “Sürdürülebilirlik”, “Sürdürülebilir Kalkınma”, “Erken Çocukluk Eğitimi için Sürdürülebilir Kalkınma”, “Erken Çocukluk Eğitimi ve Sürdürülebilir Kalkınma”, ile “Sustainable Development” ve “Sustainable Development for Early Childhood Education” ifadelerinden birinin geçmesi kriter olarak benimsenmiştir. Belirlenen bu ifadeleri içeren 01.02.2022 tarihine kadar yapılmış olan çalışmaların veri tabanlarına göre dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Çalışmaların Veri Tabanlarına Göre Dağılımı

<i>Yayımlanan Veri Tabanı</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>
Dergipark	1	3	2	-	7	-
ERIC	3	2	8	6	2	-
WoS	2	1	5	3	5	1
<i>Toplam</i>	<i>6</i>	<i>6</i>	<i>15</i>	<i>9</i>	<i>14</i>	<i>1</i>

Çalışmaların yer aldığı veri tabanlarına göre dağılımları incelendiğinde; DergiPark veri tabanında 2017 yılında bir, 2018 yılında üç, 2019 yılında iki, 2021 yılında yedi, ERIC veri tabanında 2017 yılında üç, 2018 yılında iki, 2019 yılında sekiz, 2020 yılında altı, 2021 yılında iki, WoS veri tabanında 2017 yılında iki, 2018 yılında bir, 2019 yılında beş, 2020 yılında üç, 2021 yılında beş ve 2022 yılında bir çalışmaya ulaşılmıştır. 2017 yılında DergiPark veri tabanında bir, ERIC veri tabanında üç, WoS veri tabanında iki, 2018 yılında DergiPark veri tabanında üç, ERIC veri tabanında iki, WoS veri tabanında bir, 2019 yılında DergiPark veri tabanında iki, ERIC veri tabanında sekiz, WoS veri tabanında beş, 2020 yılında ERIC veri tabanında altı, WoS veri tabanında üç, 2021 yılında DergiPark veri tabanında yedi, ERIC veri tabanında iki, WoS veri tabanında beş, 2022 yılında WoS veri tabanında bir çalışmaya ulaşılmıştır. WoS ve ERIC veritabanları incelendiğinde ikisinde de yer alan altı ortak çalışmaya rastlanmıştır ve bu çalışmalar WoS veri tabanında değerlendirilmiştir.

Araştırmada incelenmiş olan çalışmalar, belirlenen anahtar sözcükler ve ölçütler dâhilinde DergiPark, ERIC ve WoS veri tabanlarından araştırılmıştır. Araştırmada incelenen yayınlar, belirlenen

veri tabanlarında ulaşılabilen makaleler ile internet ortamında ulaşılabilen 2017-2022 yılları arasındaki çalışmalar ile sınırlandırılmıştır.

Araştırma kapsamına alınan çalışmalar detaylı bir şekilde okunarak araştırmanın alt amaçları doğrultusunda incelenmiş ve her bir temaya göre kodlanarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Araştırma kapsamına dahil edilen çalışmalar (Ekler) yurt içi yayınlar için TY, yabancı yayınlar için YT olmak üzere TY1, TY2, YY1 ..... TY19 şeklinde kodlanmıştır. Araştırma bir meta-sentez çalışmasıdır. Bu sürece ait işlem basamakları Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Meta-sentez araştırmasının işlem basamakları. Polat, S. & Ay, O. (2016). Meta-sentez: Kavramsal bir çözümleme. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 52-64 kaynağından alınmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Bilimsel araştırmaların geçerli ve güvenilir sonuçlar ortaya koymak için etik ilkeler çerçevesinde yapılması önemli bir ölçüttür (Merriam, 2009; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Lincoln ve Guba (1986) inanırlık, aktarılabirlik, güvenilirlik ve doğrulanabilirlik kavramlarının nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirliğin sağlanmasında kullanıldığını ifade etmektedir. Bu araştırmada inanırlığı sağlamak amacıyla veri tabanlarında yer alan araştırmalardan yararlanılmıştır. Bununla birlikte veriler ayrıntılı bir şekilde rapor edilmiş ve veri toplama ve analiz süreci detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Ayrıca inceleme formu oluşturularak inanırlığı desteklenmiştir. Araştırma sürecinde yorum yapmadan verilerin ortaya konulması aktarılabirlik özelliğini desteklemektedir.

Meta-sentez çalışmalarında temalar oluşturulurken birden fazla uzmanın katılması, hatta araştırmada yer alan uzmanların sürecin içerisinde yer alması ve kodlayıcılar arasında tutarlılığın olması geçerlik ve güvenilirlik açısından önemlidir (Polat ve Ay, 2016). Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla anahtar sözcükler ve ifadelerle belirlenen alan yazın taranmış ve elde edilen dokümanlar iki uzman tarafından okunmuş, kodlanmış, karşılaştırılmış ve ortak görüşleri doğrultusunda şekillendirilerek kategorileştirilmiştir. Araştırmacılar arasındaki tutarlılık, verilerin ve kodların saklanması, araştırmanın doğrulanabilirliğini de göstermektedir.

Etik Kurallara Uygunluk

Bu çalışma dokümanların incelenmesini gerektiren betimsel bir çalışmadır. Etik kurul kararından muaf olup, etik ilkeler çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Bu çalışmada veri tabanlarından elde edilen kaynaklar çalışmanın yapıldığı yıl, yayınlandığı dergi, araştırma yöntemi, veri toplama araçları, örneklem veya çalışma grubuna göre yer aldığı boyut ile çalışmaların sonuçlarından elde edilen temalar başlıkları altında incelenmiştir. Yapılan incelemeler tablolaştırılarak sunulmuştur. İncelenen çalışmaların yıllara göre dağılımları Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2. Yapılan Çalışmaların Yıllara Göre Dağılımları

<i>Çalışma</i>	<i>Yıllar</i>	<i>f</i>
TY1, TY2, YY1, TY3, YY2, YY3	2017	6
TY4, YY4, TY5, TY6, YY5, TY7	2018	6
YY6, YY7, YY8, YY9, YY10, YY11, YY12, YY13, YY14, YY15, TY8, TY9, YY16, TY10, TY11, YY17	2019	16
YY18, TY12, YY19, YY20, YY21, YY22, TY13, YY23, YY24	2020	9
YY25, TY14, YY26, TY15, TY16, TY17, TY18, TY19, YY27, YY28, YY29, YY30, YY31	2021	13
YY32	2022	1
	Toplam	51

Tablo 2’de incelenen çalışmaların yıllara göre dağılımlarının bulgusu verilmektedir. Farklı veritabanlarında rastlanılan aynı çalışmalar incelemeye dâhil edilirken sadece bir kere ele alınmıştır. Örneğin çalışma YY7, WoS ve ERIC’te taranmaktadır. Bu çalışma WoS’a dâhil edilmiştir. Buna göre yapılan çalışmaların 2017 yılında 6, 2018 yılında 6, 2019 yılında 16, 2020 yılında 9, 2021 yılında 13 ve 2022 yılında 1 olarak bulgulanmaktadır. Çalışmaların 2019 yılında 16 ile en fazla sayıda olduğu görülmektedir. 2020 yılında yapılan çalışmalarda azalma olduğu dokuz bulgusu göze çarpmaktadır. 2022 yılında ise bir çalışma bulgusu yer almaktadır. Çalışmanın verilerinin toplandığı tarihin 2022 yılının ilk ayı olması nedeniyle 2022 yılına ait çalışmaların sayısının az olduğu görülmektedir.

İncelenen çalışmaların hangi dergide yayınladığı Tablo 3’te sunulmaktadır.

Tablo 3. Yapılan Çalışmaların Yayınlandığı Dergilere Göre Dağılımı

<i>Çalışma</i>	<i>Dergi</i>	<i>f</i>
TY1	Educational Sciences: Theory and Practice	1
TY2	Early Childhood Education Research Journal	1
YY8, YY10, YY18	ECNU Review of Education	3
TY4	Journal of Education and Learning	1
YY5	Early Years	1
YY6, YY14	Early Child Development and Care	2
YY7, YY17	Education 3-13	2
YY9,	Romanian Review of Geographical Education	1
YY3, YY4, TY8, YY21	International Journal of Early Childhood	4
TY14	The Teacher Educator	1
YY11	World Journal of Education	1
YY12, YY30, YY31	Environmental Education Research	3

YY13	Pakistan Journal of Distance and Online Learning	1
TY12	International Journal of Curriculum and Instruction	1
YY19	European Journal of Educational Research	1
YY15, YY27	Education Sciences	2
YY20, YY29	Early Childhood Education Journal	2
YY16	European Journal of Teacher Education	1
YY1	Discourse and Communication for Sustainable Education	1
TY5	Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1
YY26	Journal for the Education of Gifted Young Scientists	1
TY9	Kesit Akademi Dergisi	1
TY15	Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi	1
TY3	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1
TY10	Turkish Journal of Primary Education	1
TY6, TY7	İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi	2
TY16	Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi	1
TY17	Journal of Individual Differences in Education	1
TY11	Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi	1
TY18	Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi	1
TY19	Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi	1
TY13	Eğitim ve Bilim- Education and Science	1
YY23	Australasian Journal of Early Childhood	1
YY28	Revista Publicaciones	1
YY32	European Early Childhood Education Research Journal	1
YY24	International Journal of Science Education	1
YY2	Cogent Education	1
YY25	Childhood Education	1
YY22	International Journal of Early Childhood Environmental Education	1
Toplam	39	51

Tablo 3'te çalışmaların yayımlandığı dergilerin bulgusu yer almaktadır. Tablo 3'e göre çalışmaların 39 farklı dergide yayımlandığı görülmektedir. En fazla yayının (f=4) International Journal of Early Childhood Dergisinde (YY3, YY4, TY8, YY21) yayımlandığı görülmektedir. Sonrasında üç çalışmanın Environmental Education Research (YY12, YY30, YY31) ve üç çalışmanın ECNU Review of Education dergilerinde (YY8, YY10, YY18) yer aldığı bulgusu sunulmaktadır.

İncelenen çalışmaların araştırma yöntemlerine göre dağılımları aşağıdaki Tablo 4'te sunulmaktadır.

Tablo 4. Yapılan Çalışmaların Araştırma Yöntemine Göre Dağılımı

<i>Araştırma Yöntemi</i>	<i>Araştırma Deseni</i>	<i>Çalışmalar</i>	<i>f</i>
Nitel	Durum Çalışması	TY1, TY6, TY7, YY6, YY12, YY26, TY17	7
	Olgubilim (fenomenoloji)	YY2, TY4, YY13, YY14, YY27, YY28, YY29, YY30	8
	Eylem Araştırması	YY7, YY8, YY10, YY16, YY17, YY18	6
	Belirtilmemiş	YY1, YY3, YY4, YY5, YY15, TY9, YY21, YY22, YY23, YY31, YY32	11
Nicel	DeneySEL Yöntem	TY12	1
	İlişkisel Tarama	TY10	1
	Tarama	TY3, YY9, TY14, TY16	4
	Belirtilmemiş	TY5, YY11, TY8, YY20, TY13, TY15, TY18	7
Karma		TY2, YY24	2
Diğer		TY11, YY19, YY25, TY19	3
Toplam			51

Tablo 4 incelendiğinde araştırma yöntemlerinin nitel, nicel, karma ve diğer olarak bulgulandığı görülmektedir. Diğer olarak ifade edilen çalışmalar nitel, nicel ya da karma araştırma yöntemi olarak belirtilmeyen çalışmalardır. Araştırma desenleri, nitel araştırma yöntemi için durum çalışması, olgubilim, eylem araştırması ve belirtilmemiş; nicel araştırma için deneysel yöntem, ilişkisel tarama yöntemi, tarama yöntemi ve belirtilmemiş olarak ifade edilmektedir. Çalışmaların araştırma yöntemi ve desenleri incelendiğinde nitel araştırma yöntemi durum çalışması deseninde 7, olgubilim deseninde 8, eylem araştırması deseninde 6, belirtilmemiş kategorisinde 11 çalışmaya, nicel araştırma yönteminde deneysel yöntem deseninde 1, ilişkisel tarama deseninde 1, tarama deseninde 4, belirtilmemiş kategorisinde 7 çalışmaya, karma yöntemde 2 ve diğer kategorisinde 3 çalışmaya rastlanmıştır. En fazla sayı (f=11) nitel araştırma yönteminde araştırma deseni belirtilmemiş kategorisinde görülmektedir. En az sayı ise nicel araştırma yönteminde ilişkisel tarama (f=1) ve tarama (f=1) araştırma deseninde görülmektedir.

İncelenen çalışmaların veri toplama araçlarına göre dağılımları Tablo 5’te sunulmaktadır.

Tablo 5. Yapılan Çalışmaların Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımları

Çalışmalar	Veri Toplama Araçları				
	Görüşme	Gözlem	Likert Tipi Ölçek	Anket	Belirtilmemiş
TY1	X	X			
TY2	X		X		
YY1	X				
TY3			X		
YY2	X				
YY3					X
TY4	X	X			
YY4	X				
TY5			X		
TY6	X	X			
YY5					X
TY7					X
YY6	X				
YY7		X		X	
YY8					X
YY9			X	X	
YY10	X				
YY11				X	
YY12					X
YY13	X	X			
YY14	X				
YY15					X
TY8					X
YY16	X	X			
TY9					X
TY10			X		
TY11					X
YY17	X	X			
YY18		X			

TY12			X		
YY19					X
YY20			X		
YY21	X				
YY22	X				
TY13			X		
YY23	X				
YY24				X	
YY25					X
TY14			X		
YY26					X
TY15			X		
TY16	X				
TY17	X				
TY18				X	
TY19					X
YY27					X
YY28	X				
YY29	X				
YY30		X			
YY31		X			
YY32					X
Toplam	20	10	10	5	15

Tablo 5'te veri toplama araçlarının dağılımına ilişkin bilgiler verilmiştir. İncelenen çalışmalara göre 20 çalışmada görüşme, 10 çalışmada gözlem, 10 çalışmada Likert tipi ölçek, 5 çalışmada anket kullanıldığı belirtilmiştir, 15 çalışmada ise kullanılan veri toplama aracına yönelik bilgiye verilmemiştir.

Çalışmaların örneklem seçimi ve örneklem grubuna göre dağılımları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Yapılan Çalışmaların Örneklem Seçimi ve Örneklem Grubuna Göre Dağılımları

Çalışmalar	Örneklem Seçimi				Örneklem Grubu
	Amaçlı	Rastgele	Gönüllü	Belirtilmemiş	
TY1		X			Çocuklar, öğretmenler ve ebeveynler
TY2	X				Öğretmenler
YY1				X	Öğretmenler
TY3	X				Öğretmen adayları
YY2	X				Çocuklar
YY3			X		Doküman
TY4			X		Öğretmen ve öğretmen adayları
YY4			X		Öğretmenler
TY5	X	X			Öğretmenler
TY6		X			Çocuklar
YY5			X		Belge
TY7			X		Doküman
YY6	X				Çocuklar
YY7			X		Çocuklar
YY8			X		Doküman
YY9			X		Öğretmenler
YY10					Öğretmenler, idareciler, çocuklar ve çalışma ekibi
YY11			X		Öğretmen adayı

YY12				X	Doküman
YY13	X				Öğretmenler ve çocuklar
YY14	X				Çocuklar
YY15				X	Doküman
TY8	X				Okul öncesi eğitim kurumu
YY16			X		Öğretmenler
TY9				X	Doküman
TY10			X		Öğretmen adayı
TY11				X	Doküman
YY17				X	Çocuklar
YY18				X	Öğretmenler
TY12			X		Öğretmenler
YY19				X	Doküman
YY20				X	Öğretmenler ve Bilim Uzmanları
YY21				X	Çocuklar
YY22				X	Öğretmenler
TY13		X	X		Öğretmenler
YY23				X	Okul idarecileri
YY24			X		Öğretmen adayları
YY25				X	Doküman
TY14	X				Öğretmen adayları
YY26				X	Doküman
TY15	X				Öğretmen adayları
TY16	X				Öğretmen adayları
TY17				X	Öğretmen adayı
TY18				X	Öğretmenler
TY19				X	Doküman
YY27				X	Doküman
YY28				X	Öğretmen adayları
YY29				X	Ebeveynler
YY30				X	Öğretmenler ve çocuklar
YY31			X		Öğretmen adayları
YY32				X	Doküman
Toplam	11	4	6	31	51

İncelenen çalışmaların örneklem seçimlerine bakıldığında; 11 çalışmada amaçlı örnekleme, 3 çalışmada rastgele örnekleme, 2 çalışmada hem amaçlı örnekleme hem rastgele örnekleme, 6 çalışmada gönüllü olarak örneklemin seçildiği belirtilmiş, 31 çalışmada ise seçim şekli belirtilmemiştir.

Çalışmaların örneklem grubuna bakıldığında ise doküman çalışması 14, öğretmenler 11, öğretmen adayları 10, çocuklar 7, öğretmen ve çocuklar 2, öğretmen, çocuklar ve ebeveynler 1, öğretmenler ve öğretmen adayları 1, öğretmenler, idareciler, çocuklar ve çalışma ekibi 1, okul idarecileri 1, öğretmenler ve bilim uzmanları 1, okul öncesi eğitim kurumları 1 olarak bulgulanmaktadır.

İncelenen çalışmaların sürdürülebilir kalkınmanın hangi boyutunda yapılmayı amaçladığına yönelik dağılımlar Tablo 7'de sunulmaktadır.

Tablo 7. Yapılan Çalışmaların Sürdürülebilir Kalkınmanın Hangi Boyutunda Yapılmayı Amaçladığına Yönelik Dağılımlar

Çalışmalar	Amaçladığı Boyut				f
	Çevresel Boyut	Ekonomik Boyut	Sosyal Boyut	Politik Boyut	
TY1, YY4, TY5, YY10, YY11, YY12, YY15, TY10, TY11, YY18, YY22, TY13, YY25, TY17, TY18	X	X	X	X	15
TY2, YY13, YY21	X	X	X		3
YY8	X		X		1
YY3, TY4, YY5, YY16, TY12, TY14, YY19, YY20, YY25, YY26, YY28, YY29, YY30, YY31			X		13
YY6		X			1
TY3, TY6, TY7, YY7, YY9, YY14, YY15, TY8, TY9, TY13, YY23, YY24, TY15, TY16, TY19, YY27	X				16
YY1, YY2				X	2
Toplam					51

Tablo 7’de çalışmaların sürdürülebilir kalkınmanın hangi boyutunda yer aldığı belirlenirken UNESCO’nun 2005 yılında sürdürülebilir kalkınmanın çevresel, sosyal, ekonomik ve politik olmak üzere ifade ettiği dört boyutu dikkate alınmıştır (United Nations, 2015). Buna göre 16 çalışma çevre boyutunda, 15 çalışma sürdürülebilir kalkınmanın tüm boyutlarında, 13 çalışma sosyal boyutunda, 3 çalışma çevresel, ekonomik, sosyal boyutlarında, 2 çalışma politik boyutunda ve 1 çalışma ekonomi ile çevre ve ekonomi boyutlarında yer almaktadır. İncelenen çalışmalara bakıldığında; en fazla çalışmanın 16 çalışma ile sürdürülebilir kalkınmanın çevre boyutunda yapılmasını amaçladığı, en az sayıda çalışmanın ise 1 çalışma ile sürdürülebilir kalkınmanın ekonomi boyutu ile çevre ve ekonomi boyutunun birlikte ele alındığı çalışmalarda olduğu görülmektedir.

İncelenen çalışmaların sonuçlarının sürdürülebilirliğin hangi kavramlarını ele aldığına yönelik dağılımları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Çalışmaların Sonuçlarının Ele Aldığı Kavramlara Yönelik Dağılımları

Tema	Kategori	Çalışmalar	f
Çevre	Doğa İlişkisi, Doğa- Çevre Etkinlikleri, Ekoloji, Gezegen, Araçlar, Tasarruf, Hayvanlar, Bitkiler	TY1, TY2, TY6, Y7, YY18, YY8, YY9, YY25, YY11, YY12, YY14, YY15, TY8, TY9, YY17, YY21, TY13, YY23, YY24, TY19, YY29, YY30	22
Çocuk	Çocuğun Rolü, Çocukların Bakış Açısı	TY2, YY2, YY3, YY4, YY5, YY6, YY7, YY21, YY31	9
Eğitim	Okullar, Eğitim, Eğitim Ortamı, Öğretmenin Rolü	YY1, YY3, YY4, TY5, YY5, YY6, TY11, YY21, TY13, YY25, TY18, YY27, YY28, YY29, YY30, YY32	16
Sürdürülebilirliğin Geliştirilmesi	Geliştirme Hedefi, Evrensel Değerler Farklılık, Geliştirici Bakış Açısı, Bireyler Arası İlişki	TY1, YY1, TY3, YY2, YY3, TY6, YY18, TY4, YY7, YY8, YY10, YY15, YY16, TY12, YY22, YY25, TY15, TY16, TY19, TY11, YY17, TY13, YY28, YY29, YY30, YY31, YY32	26
Tüm boyutlarıyla Sürdürülebilirlik	Sürdürülebilirlik Tanımları, Bilgi Kaynakları, Sürdürülebilirlik Kazanımları, Sürdürülebilirliğin Kapsamı, Sürdürülebilirliğin Rolü, Sürdürülebilirliğin Önündeki Engeller	TY1, YY2, TY4, TY7, YY6, YY11, YY12, YY13, YY14, YY17, YY19, YY20, YY22, TY13, YY24, YY25, TY14, YY26, TY17, TY18, YY27, YY28, YY30, YY32	24

Tablo 8’de çalışmaların sonuçlarının ele aldığı kavramlara yönelik dağılımları verilmiştir. Buna göre en fazla ele alınan temaların, 26 çalışma ile sürdürülebilirliğin geliştirilmesi, 24 çalışma ile sürdürülebilirliğin tüm boyutları ve 22 çalışma ile çevre temaları olduğu görülmektedir. Eğitim temasında ise 16, çocuk temasında ise 9 çalışma yer almaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada erken çocukluk eğitiminde sürdürülebilirlik üzerine yapılan çalışmalara yönelik meta-sentez çalışması yapılmıştır. Bu kapsamda internet ortamında eğitim öğretim konu başlığında, “Sürdürülebilirlik”, “Sürdürülebilir Kalkınma”, “Erken Çocukluk Eğitimi için Sürdürülebilir Kalkınma”, “Erken Çocukluk Eğitimi ve Sürdürülebilir Kalkınma” ile “Sustainable Development” ve “Sustainable Development for Early Childhood Education” anahtar sözcükleri kullanılarak 51 çalışmaya ulaşılmıştır.

Bulgulanan sonuçlara göre; en fazla çalışmaya 2019 yılında rastlanmıştır. Sürdürülebilirlik konusundaki çalışmaların yıllara göre artmakta olduğu ifade edilmektedir (Yıldırım, 2020). Ancak çalışmanın araştırma yıllarını oluşturan 2017-2022 yılları arasında tüm dünyada yaşanan Covid-19 salgını yükseköğretim faaliyetlerinde aksamalara neden olmuştur (Erkut, 2020). Bu nedenle araştırmada sürdürülebilirlik konusunda yapılan çalışmaların 2019 yılında en fazla olduğu ancak daha sonraki yıllarda daha az sayıda çalışmaya rastlandığı görülmüştür. 2022 yılında en az sayıda çalışmaya rastlanması çalışmanın analizlerinin yapıldığı zamanın 2022 yılının ilk ayları olmasından kaynaklanmaktadır.

Çalışmaların yayınlandığı dergilere bakıldığında en fazla yayının International Journal of Early Childhood dergisinde yayınlandığı görülmektedir. Bu durum çalışmanın erken çocukluk eğitimi alanında yapılan çalışmaları incelemesinden kaynaklanmış olabilir. Aynı zamanda çalışmaların dağılımlarına bakıldığında dergiler konusunda farklılık gösterdiği de görülmektedir.

Çalışmalarda kullanılan araştırma yöntemleri incelendiğinde daha çok nitel araştırma yönteminin tercih edildiği görülmektedir. Karma yöntemde araştırmaların daha az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmaların araştırma desenine göre dağılımı incelendiğinde ise çalışmaların nitel araştırma yönteminde durum çalışması ve olgubilim deseninde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu bulgu yapılan diğer çalışmalarda (Toran, 2017; Yıldırım, 2020) yer alan bulguları desteklemektedir. Sürdürülebilirlik alanındaki çalışmaların, Birleşmiş Milletlerin 2015 yılında sürdürülebilirlik hedeflerini ilan etmesi ile beraber son yıllarda hız kazanması, sürdürülebilirlik hedeflerinin belirlenmesinden sonra yapılan çalışmaların daha çok sürdürülebilirliğin kavramlarının anlaşılması, geliştirilmesi noktasında yoğunlaşması nitel araştırma yönteminin daha çok tercih edilmesinde önemli bir neden olarak gösterilebilmektedir. Çalışmaların daha çok nitel araştırma yönteminde olgubilim ve durum deseninde

yoğun olarak yürütülmesi nicel yöntemlerin ve karma yöntemlerin azlığını ve alanda yer alan boşluğu ifade etmektedir. Ancak araştırma deseninin bilgisinin verilmediği çalışmalar da göze çarpmaktadır.

Çalışmaların veri toplama araçlarına bakıldığında; farklı veri toplama araçları kullanıldığı belirlenmiştir. Bu durum çalışmaların araştırma yöntemlerindeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Bu kapsamda görüşme, gözlem, anket, Likert tipi ölçekler kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Örneklem seçimine ve örneklem grubuna bakıldığında; çalışmaların çoğunluğunda örneklem seçiminin belirtilmediği, belirtilen çalışmalarda ise amaçlı örnekleme türünün daha fazla tercih edildiği belirlenmiştir. Örneklem grubuna bakıldığında ise çalışmaların, doküman incelesi ile öğretmenler ve öğretmen adayları ile yapılan çalışmalar olarak dağılım gösterdiği görülmektedir. Bu bulgu Toran'ın (2017) Türkiye'de erken çocuklukta sürdürülebilir kalkınmaya yönelik yapılan çalışmalarda ulaştığı bulgu ile farklılaşmaktadır. Bu durumun özellikle pandemi sürecinde çocukların evde eğitim görmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Çocuklarla yapılan çalışmaların son yıllarda az sayıda olması bu noktadaki eksikliği göstermektedir. Erken çocukluk döneminden itibaren çocuklara yönelik yapılacak çalışmalar, bu alanda farkındalık oluşmasında ve kalıcı öğrenmelerin sağlanmasında oldukça önemlidir.

Çalışmalar Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından 2005 yılında belirlenen sürdürülebilir kalkınmanın çevresel, sosyal, ekonomik ve politik olmak üzere ifade edilen dört boyutuna göre değerlendirildiğinde çalışmaların çoğunluğunun sadece çevre boyutunu (Ampartzaki, Kalogiannakis ve Papadakis, 2021; Barrable, 2019; Borg, Winberg ve Vinterek, 2019; Boyd, 2020; Caiman, Hedefalk ve Ottander, 2022; Çağlar-Kabacık ve Deretarla-Gül, 2021; Daş, Aslan ve Yadigaroğlu, 2021; Gülçiçek, 2021; Hirst, 2019; Ilovan vd., 2019; Kahriman-Pamuk vd., 2019; Kartal ve Ada, 2019; O'Flaherty ve Liddy, 2018; Skarstein ve Skarstein, 2020; Uludağ vd., 2017; Ursavaş ve Aytar, 2018; Yaralı ve Didin, 2018; Yıldırım, 2020) ele almayı amaçladığı görülmektedir. Bu bulgu sürdürülebilirlik kavramının sadece çevre boyutuna değinilerek, diğer boyutların ihmal edilmesine neden olabildiğini göstermektedir. Çevre boyutundan sonra en fazla çalışma sayısı ise sürdürülebilirliğin tüm boyutlarına ulaşmayı amaçlayan çalışmalardan oluşmaktadır (Bautista, Moreno-Núñez, Ng ve Bull, 2018; Borg ve Samuelsson, 2022; Boyd, 2020; Bulut ve Polat, 2019; Duran ve Bozok, 2021; Ginsburg ve Audley, 2020; Güler-Yildiz, Özdemir-Simsek, Eren ve Aydos, 2017; Kahriman-Pamuk vd., 2019; Kahriman-Pamuk ve Olgan, 2018, 2020; Larsson ve Samuelsson, 2019; Maidou, Plakitsi ve Polatoglou, 2019; Pamuk vd., 2021; Shore, 2021; Singer-Brodowski, Brock, Etzkorn ve Otte, 2019; Wang, Zhou ve Cui, 2019). Bu durum sürdürülebilirliğin ve sürdürülebilir kalkınmanın hedeflerinin erken çocukluk döneminde erken çocukluk eğitim alanında çalışan politika yapıcılar, idareci ve yöneticiler, öğretmenler ve okuldaki tüm personel yani tüm paydaşlar tarafından bütüncül olarak kazanılmasında oldukça önem ifade etmektedir.

Çalışmaların sonuçlarına göre yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgularda, yayınlarda sürdürülebilirliğin geliştirilmesi, sürdürülebilirliğin tüm boyutları ve çevre boyutuna yönelik kavramların öne çıkmış olduğu görülmektedir. Bu durum çalışmaların amaçlarında rastlanan çevre bulgusu ve sürdürülebilirliğin çok boyutlu amaç ve hedefleri ile tutarlılık göstermektedir. Çalışmalarda sürdürülebilirliğin, çocuğun toplumdaki rolü, çocukların bakış açısı, eğitim ortamı, öğretmenin rolü, evrensel değerler, geliştirici bakış açısı gibi yaşamın farklı birçok boyutunun ele alınması açısından oldukça önemli olduğu görülmektedir. Yapılan bu çalışmanın alandaki bu eksikleri görmek açısından katkı sağladığı düşünülmektedir.

Öneriler

Sonuç olarak çalışmalar incelendiğinde; sürdürülebilirliğe yönelik araştırmaların geçmiş yıllara göre artmış olmasına rağmen, hala yeterli düzeyde olmadığı, nicel araştırma yöntemlerini içeren deneysel çalışmalara, çocuklar ve öğretmenleri içeren çalışmalara yer verilmesi gerektiği saptanmıştır. Ayrıca karma yöntemde yapılmış araştırmalara da ihtiyacın olduğu görülmektedir. Çalışmalarda sürdürülebilir kalkınmanın alt amaçlarında yer alan toplumsal cinsiyet eşitliği ve çocuk hakları konularının sürdürülebilirlik çerçevesinde yer almaması ortaya çıkan önemli sonuçlardandır. Bu konularda çalışmaların yapılması son derece gereklidir ve önem arz etmektedir. Özellikle sürdürülebilirlik alanında kalıcı politikalar geliştirebilmesi için lisansüstü eğitimde çalışmaları yaygınlaştırmak oldukça gereklidir. Aynı zamanda toplumun her kesiminden bireyi ilgilendiren sürdürülebilirliğe yönelik proje çalışmalarının geliştirilmesi bu noktada oldukça önemli görülmektedir.

Kaynaklar

- Alıcı, Ş. (2020). Erken çocuklukta sürdürülebilirlik ve çevre eğitimi. Ş. Ünlü-Çetin (Ed.). *Erken çocukluk fen eğitiminde temel konular ve güncel yaklaşımlar* içinde (s. 257-267). Ankara: Nobel Yayıncılık
- Ampartzaki, M., Kalogiannakis, M. & Papadakis, S. (2021). Deepening our knowledge about sustainability education in the early years: Lessons from a water project. *Education Sciences*, 11(6), 251, 1-15. <https://doi.org/10.3390/educsci11060251>
- Barrable, A. (2019). Refocusing environmental education in the early years: A brief introduction to a pedagogy for connection. *Education Sciences*, 9(1), 61, 2-8. <https://doi.org/10.3390/educsci9010061>
- Bautista, A., Moreno-Núñez, A., Ng, S. C. & Bull, R. (2018). Preschool educators' interactions with children about sustainable development: planned and incidental conversations. *International Journal of Early Childhood*, 50(1), 15-32. <https://doi.org/10.1007/s13158-018-0213-0>

- Borg, F. & Samuelsson, I. P. (2022). Preschool children's agency in education for sustainability: The case of Sweden. *European Early Childhood Education Research Journal*, 1-17. <https://doi.org/10.1080/1350293x.2022.2026439>
- Borg, F., Winberg, T. M. & Vinterek, M. (2019). Preschool children's knowledge about the environmental impact of various modes of transport. *Early Child Development and Care*, 189(3), 376-391. <https://doi.org/10.1080/03004430.2017.1324433>
- Boyd, W. (2020). 'Nothing goes to waste': A professional learning programme for early childhood centres. *Australasian Journal of Early Childhood*, 45(1), 69-81. <https://doi.org/10.1177%2F1836939119885313>
- Bruntland, G. (1987). *Our common future: the world commission on environment and development*. Oxford: Oxford University Press.
- Bulut, Y. & Polat, Ö. (2019). Erken çocukluk eğitiminde sürdürülebilirlik kavramının incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(2), 35-58.
- Caiman, C., Hedefalk, M. & Ottander, C. (2022). Pre-school teaching for creative processes in education for sustainable development–invisible animal traces, purple hands, and an elk container. *Environmental Education Research*, 28(3), 457-475. <https://doi.org/10.1080/13504622.2021.2012130>
- Çağlar-Kabacak, S. & Deretarla-Gül, E. (2021). Okul öncesi eğitim ve permakültür. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18[Eğitim Bilimleri Özel Sayısı], 5140 – 5156.
- Çalık, M. & Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 33-38. <https://doi.org/10.15390/EB.2014.3412>
- Daş, B. E., Aslan, A. & Yedigaroğlu, E. (2021). Okul dışı öğrenme ortamlarının 4-6 yaş çocuklarının sağlığı, gelişimi ve sürdürülebilir kalkınma bilinci üzerindeki etkileri. *Environments*, 6(1), 87-124.
- Davis, J. (2009). Revealing the research 'hole' of early childhood education for sustainability: A preliminary survey of the literature. *Environmental Education Research*, 15(2), 227-241. <https://doi.org/10.1080/13504620802710607>
- Duhn, I. (2012). Making 'place' for ecological sustainability in early childhood education. *Environmental Education Research*, 18(1), 19-29. <https://doi.org/10.1080/13504622.2011.572162>
- Duran, M. & Bozok, Ş. (2021). Views of pre-school teacher candidates on sustainable development. *Journal of Individual Differences in Education*, 3(2), 44-59.
- Erkut, E. (2020). Covid-19 sonrası yükseköğretim. *Yükseköğretim Dergisi*, 10(2), 125-133. <https://doi.org/10.2399/yod.20.002>

- Fien, J. (2004). Education for sustainability. J. Fien, (Ed.), *Environmental education: a pathway to sustainability* içinde (s. 24-32). Geelong: Deakin University Press.
- Ginsburg, J. L. & Audley, S. (2020). "You don't wanna teach little kids about climate change": Beliefs and barriers to sustainability education in early childhood. *International Journal of Early Childhood Environmental Education*, 7(3), 42-61. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1264526.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Gülççek, T. (2021). The relationship between pre-service early childhood teachers' environmental education self-efficacy beliefs and their attitudes towards sustainable environment. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 431-441. <https://doi.org/10.53506/egitim.901759>
- Güler-Yıldız, T., Özdemir-Simsek, P., Eren, S. & Aydos, E. H. (2017). An analysis of the views and experiences of children who are 48-66 months old, their parents, and teachers about "sustainable development". *Educational Sciences: Theory and Practice*, 17(2), 653-677. <https://doi.org/10.12738/estp.2017.2.0013>
- Hedefalk, M., Almqvist, J. & Östman, L. (2015). Education for sustainable development in early childhood education: a review of the research literature. *Environmental Education Research*, 21(7), 975-990. <https://doi.org/10.1080/13504622.2014.971716>
- Hirst, N. (2019). Education for sustainability within early childhood studies: Collaboration and inquiry through projects with children. *Education 3-13*, 47(2), 233-246. <https://doi.org/10.1080/03004279.2018.1430843>
- Ilovan, O. R., Dulama, M. E., Xenia, H. N. K., Botan, C. N., Horvath, C., Nitoaia, A., ... & Rus, G. M. (2019). Environmental education and education for sustainable development in Romania. Teachers' perceptions and recommendations. *Romanian Review of Geographical Education*, 8(2), 21-37. <https://doi.org/10.24193/RRGE220192>
- Kahriman-Pamuk, D. & Olgan, R. (2018). Teacher practices and preschool physical environment for education for sustainable development: Eco vs ordinary preschools. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 669-683. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.391312>
- Kahriman-Pamuk, D. & Olgan, R. (2020). Comparing predictors of teachers' education for sustainable development practices among eco and non-eco preschools. *Eğitim ve Bilim*, 45(203), 327-345. <https://doi.org/10.15390/EB.2019.8774>
- Kahriman-Pamuk, D., Uzun, N. B., Yıldız, T. G. & Haktanır, G. (2019). Reliability of indicators measuring early childhood education for sustainability: a study in Turkey using generalizability theory. *International Journal of Early Childhood*, 51(2), 193-206. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.391312>

- Kartal, E. E. & Ada, E. (2019). Okul öncesi öğretmen adaylarının çevre problemleri ve geri dönüşüm hakkındaki görüşleri. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 818-847.
- Larsson, J. & Samuelsson, I. P. (2019). Collective resources as a precursor for educating children toward a sustainable global world. *Ecnu Review of Education*, 2(4), 396-420. <https://doi.org/10.1177%2F2096531119886506>
- Leicht, A., Heiss, J. & Byun, W. J. (2018). *Issues and trends in education for sustainable development* (5. b.). France: Unesco Publishing.
- Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. (1986). But is it rigorous? Trustworthiness and authenticity in naturalistic evaluation. *New Directions For Program Evaluation*, 30, 73-84. <https://doi.org/10.1002>
- Maidou, A., Plakitsi, K. & Polatoglou, H. (2019). Knowledge, perceptions and attitudes on education for sustainable development of pre-service early childhood teachers in Greece. *World Journal of Education*, 9(5), 1-15. <https://doi.org/10.5430/wje.v9n5p1>
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research. A guide to design and implementation*. San Francisco: John Wiley-Sons.
- Munasinghe, M. (2003). *Analysing the nexus of sustainable development and climate change: an overview*. Sri Lanka: OECD.
- O'Flaherty, J. & Liddy, M. (2018). The impact of development education and education for sustainable development interventions: a synthesis of the research. *Environmental Education Research*, 24(7), 1031-1049. <https://doi.org/10.1080/13504622.2017.1392484>
- Önder, A. & Özkan, B. (2013). *Sürdürülebilir çocuk gelişimi: Okul öncesi etkinliklerle çevre eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Pamuk, S., Öztürk, N., Pamuk, D. K., Elmas, R., Yıldız, T. G. & Haktanır, G. (2021). A collaboration project on education for sustainability: Professional development needs of Turkish preschool teachers. *Journal of Theoretical Educational Science*, 14(4), 586-604. <https://doi.org/10.30831/akukeg.892384>
- Polat, S. & Ay, O. (2016). Meta-sentez: Kavramsal bir çözümleme. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 52-64. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.4c2s3m>
- Shore, M. (2021). Integrating sustainable development goals with early childhood learning in Indonesia. *Childhood Education*, 97(1), 68-74. <https://doi.org/10.1080/00094056.2021.1873697>
- Singer-Brodowski, M., Brock, A., Etzkorn, N. & Otte, I. (2019). Monitoring of education for sustainable development in Germany—insights from early childhood education, school and higher education. *Environmental Education Research*, 25(4), 492-507. <https://doi.org/10.1080/13504622.2018.1440380>

- Skarstein, T. H. & Skarstein, F. (2020). Curious children and knowledgeable adults—early childhood student-teachers' species identification skills and their views on the importance of species knowledge. *International Journal of Science Education*, 42(2), 310-328. <https://doi.org/1080/09500693.2019.1710782>
- Sözbilir, M. & Gül, Ş. (2015). Thematic content analysis of scale development studies published in the field of science and mathematics education. *Education and Science*, 40(178), 85-102. <https://doi.org/10.15390/EB.2015.4070>
- Toran, M. (2017). Erken çocukluk eğitimi için sürdürülebilir kalkınma: Türkiye kökenli yayınlara yönelik bir değerlendirme. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 33-34. <https://doi.org/10.24130>
- Uludağ, G., Karademir, A. H. & Cingi, M. A. (2017). Okul öncesi öğretmen adaylarının sürdürülebilir çevreye ilişkin davranış düzeylerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(41), 120-136. <https://doi.org/10.21764/efd.01513>
- United Nations. (2015). *United Nations sustainable development summit 2015*. <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/summit> sayfasından erişilmiştir.
- UNESCO. (2005). *United Nations decade of education for sustainable development (2005-2014)*. <http://Portal.Unesco.Org/Education/Admin/Ev.Php> sayfasından erişilmiştir.
- UNESCO. (2009). *Review of contexts and structures for education for sustainable development*. Paris: Unesco
- UNESCO. (2015). *Transforming our world: the 2030 agenda for sustainable development*. <https://Www.Un.Org/Sustainabledevelopment/Sustainable-Development-Goals> sayfasından erişilmiştir.
- Ursavaş, N. & Aytar, A. (2018). Okul öncesi öğrencilerinin su farkındalığı ve su okuryazarlıklarındaki gelişimin incelenmesi: Proje tabanlı bir araştırma. *İnformal Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 19-45.
- Wang, G., Zhou, X. & Cui, H. (2019). Exploring education for sustainable development in a Chinese kindergarten: an action research. *Ecnu Review of Education*, 2(4), 497-514. <https://doi.org/10.1177%2F2096531119897638>
- Yaralı, K. T. & Didin, E. (2018). Sürdürülebilir gelişme amaçlı eğitimde etkili bir örnek: "Küçük ağaç'ın eğitimi". *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(35), 849-868. <https://doi.org/0.21550/sosbilder.350313>
- Yıldırım, G. (2020). Sürdürülebilirlik konusundaki eğitim araştırmalarının tematik olarak incelenmesi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 14(33), 70-106.

Yıldırım A. & Şimşek H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. b.) Ankara: Seçkin Yayıncılık.

WCED. (1987) *Our common future*. Oxford: Oxford University Press.

Extended Summary

Early childhood period, which is very important in shaping the life of the individual and future lives, is expressed as critical in terms of taking part in education and environmental activities for sustainable development in the following years and gaining experience in this field. In recent years, sustainable development for early childhood has been given great importance and important studies have been carried out in this regard. These studies play an important role in shaping early childhood education policies, evaluating existing practices and creating new practices. Especially in the last five years, it is striking that the work done in this field has increased. In this context, the aim of the study is to examine the studies on sustainability in the field of early childhood education in terms of various features and to examine how the publications on this subject have developed, with which concepts and methods they are covered, and how they are distributed based on years and types.

The study was designed as a meta-synthesis study aiming to reveal the general research trends on sustainability in the field of early childhood education as they exist. The study group of the research consists of 51 studies on early childhood education conducted in Dergipark, ERIC and WoS (Web of Science) database between 2017-2022. The criterion sampling method was used to determine the documents. The main purpose of the criterion sampling method is to examine the criteria targeted by the researchers or all studies that correspond to the pre-existing criteria. The fact that the studies included in the research were conducted in the field of early childhood education was adopted as a priority criterion. In addition, one of the phrases "Sürdürülebilirlik", "Sürdürülebilir Kalkınma", "Erken Çocukluk Eğitimi için Sürdürülebilir Kalkınma", "Erken Çocukluk Eğitimi ve Sürdürülebilir Kalkınma" and "Sustainable Development", "Sustainable Development for Early Childhood Education" should be included in the title. Document analysis was used in the data collection process, as the research included an evaluation according to certain criteria for publications. In the analysis process of the data of the research, descriptive analysis and content analysis were made. The studies included in the research were read in detail, examined according to the research problems, coded according to each theme and transferred to the computer environment. The studies included in the research were coded as TY1, TY2, YY1, TY19, etc.

In this study, the sources obtained from the databases were examined under the headings of the year the study was conducted, the index in which the study was published, the research method of the study, the data collection tools of the study, the sample or study group, the size of the study according to the purpose, and the themes obtained from the results of the studies. The number of the

studies reached were 6 in 2017, 6 in 2018, 16 in 2019, 9 in 2020, 13 in 2021 and 1 in 2022. It was seen that the number of studies was the highest with 16 in 2019. There were nine findings of a decrease in the studies conducted in 2020. There was one study finding in 2022. Research designs were stated as case study, phenomenology, action research and unspecified for qualitative research method, and as experimental method, relational survey design, survey design and unspecified for quantitative research. When the research methods and designs of the studies were examined, it was seen that 7 studies were carried with case study design, 8 studies in the phenomenology design, 6 studies in the action research design, 11 studies in the unspecified category in the qualitative research method; 1 study in the experimental method design, 1 in the relational survey design, 4 in the survey design, 7 studies in unspecified category in the quantitative research method, 2 studies in the mixed method and 3 studies in the other category. The highest number is seen in the category with 11 in which the research design is not specified in the qualitative research method. The least number was seen in the relational survey (1) and survey research design (1) in the quantitative research method.

Based on the data collection tools of the studies, it was stated that interviews were used in 20 studies, observation in 10 studies, a Likert type scale in 10 studies, and questionnaires in 5 studies, and no information was given about the data collection tools used in 15 studies.

When the sample groups of the studies examined were examined, it was stated that 11 studies were chosen for purposeful sampling, 3 studies for random sampling, 2 studies for both purposeful sampling and random sampling, 6 studies for voluntary selection, and 31 studies did not specify the type of selection.

When the sample group of the studies were considered, it was seen that the sample group was documents in 14 studies; teachers in 11 studies; teacher candidates in 10 studies; children in 7 studies; teacher and children in 2 studies; teacher, children and parents in 1 study; teachers and prospective teachers in 1 study; teachers, administrators, children and study team in 1 study; school administrators in 1 study; teachers and science experts in 1 study; and pre-school education institutions in 1 study. Accordingly, 15 studies were included in all dimensions of sustainable development, 3 studies in environmental, economic and social dimensions, 1 study in environmental and economic dimensions, 13 studies in social dimensions, 1 in economics dimension, 16 in environmental dimensions, and 2 in political dimensions. Considering the studies examined, it was seen that most of the studies were aimed at making sustainable development in the environmental dimension with 16 studies, the least number of studies were in the economy dimension of sustainable development, and the environment and economy dimensions were combined with 1 study.

According to the results of the studies, the most discussed concepts were seen in the themes of improving sustainability with 26 studies, all dimensions of sustainability with 24 studies, and

environmental concepts with 22 studies. There were 16 studies in the education theme and 9 studies in the child theme. As a result, it was determined that although the research have increased compared to the past years, they are still not at a sufficient level, and experimental studies involving quantitative research methods and studies involving children and teachers should be included. It is very necessary to expand studies in postgraduate education, especially in order to develop permanent policies in the field of sustainability.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Bu araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve yazılı hale getirilmesinde yazarlar eşit oranda katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Bu araştırmada herhangi bir kurum, kuruluş ya da kişiden destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı

Araştırmacıların araştırma ile ilgili diğeri kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur.

Etik Kurul Beyanı

Bu araştırma, doküman incelemesine dayalı bir çalışma olduğu için etik kurul izni gerektirmemektedir.

Araştırmacının Notu

Bu araştırmaya dâhil edilen çalışmalara ilişkin ayrıntılı bilgiye ulaşmak isteyen okuyucular sorumlu yazar ile iletişime geçebilir.